

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

RAPPORT

AAN HET HOOFDBESTUUR VAN DE NEDERLANDSCHE
MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER
TANDHEELKUNDE.

De Algemeene Vergadering der Mij. van 25 Juni 1921 (te Maastricht) besloot, het Hoofdbestuur te verzoeken, een onderwijs-programma voor de Maatschappij te willen voorbereiden en zich hierbij te willen doen voorlichten door eene Commissie, waarin de verschillende richtingen in zake het onderwijs in de tandheelkunde zooveel mogelijk zouden zijn vertegenwoordigd. In het toen laatst verlopen jaar was in bijeenkomsten van verschillende organen van de Mij. het onderwijs meer dan gewoonlijk een onderwerp van bespreking geweest. Oorzaak hiervan was de toen op handen zijnde wijziging van het Academisch Statuut (inmiddels in Juni 1921 afgekondigd), in welke, naar bekend was, ook het tandheelkundig onderwijs zou worden betrokken. In de bedoelde bijeenkomsten waren belangrijke meningsverschillen tot uiting gekomen. En de Alg. Vergadering van Juni 1921 achtte het gewenscht, dat de Maatschappij haar standpunt zou bepalen na eene voorbereiding op de wijze, als boven bedoeld. Volgens het verzoek der Alg. Verg. zouden de leden der vaste Onderwijs- en Examencommissie in de commissie ad hoc zitting nemen.

Korten tijd na deze Alg. Vergad., en nog voor dat het H. B. aan het verzoek van 25 Juni gevolg had gegeven, namen alle leden der O. en E.-Commissie ontslag, met uitzondering van den heer A. L. J. C. van Hasselt, die overigens in de toen laatst verlopen maanden gemeend had, in verband met zijne functie van voorzitter der Mij., geen actief deel te moeten nemen aan de werkzaamheden dier commissie.

De leden J. Sanders Ez., H. M. Speckmann en Jan Visser werden daarop bereid gevonden zitting te nemen in de vaste O. en E.-Commissie, terwijl de leden W. L. van Andel, H. van der

Molen, A. van Nieuwenhoven Helbach en de lectoren Dr. H. de Groot en J. W. Switters, met de bovengenoemden de commissie ad hoc vormden. In overeenstemming met den wensch der Alg. Verg. berustte de leiding bij het lid Van Hasselt als toenmalig voorzitter der Mij., terwijl op verzoek van het H. B., Mr. Nord Thomson het secretariaat der commissie op zich nam. Later trad ook Ch. F. L. Nord als lid der commissie toe, terwijl wegens bedanken voor het lidmaatschap der Mij., nadat hij enkele bijeenkomsten had bijgewoond, de heer Speckmann ophield deel ervan uit te maken.

De eerste bijeenkomst, op 29 Dec. 1921, werd alleen door de leden der vaste O. en E.-Commissie bijgewoond. Pas daarna werden de andere leden der commissie ad hoc benoemd. Tot Maart 1924 werden zeven vergaderingen der commissie in pleno gehouden. Verschillende subcommissies echter kwamen bovendien nog talrijke malen bijeen: in 't geheel werden tot dien tijd vier subcommissies gevormd en wel:

- I. bestaande uit de leden Van der Molen, Sanders en Visser, belast met de taak, om de volgens de reeds gebleken meening der commissieleden bestaande tekortkomingen in de resultaten van de tegenwoordige vorming, in een rapport samen te vatten.
- II. bestaande uit de leden Dr. de Groot, Van Nieuwenhoven Helbach en Switters, om te rapporteeren over den tegenwoordigen toestand van het tandheelkundig onderwijs en over hetgeen, naar hare meening, daaraan zou haperen.
- III. bestaande uit de leden Van Andel, Van der Molen en Sanders, belast met het concipieeren van een positief schema van tandheelkundig onderwijs, waarbij getracht zou worden, dit zonder belangrijke wetswijziging te verbeteren.
- IV. gevormd door den voorzitter Van Hasselt, de leden Sanders en Visser met den Secretaris Mr. Nord Thomson, met de opdracht, om aan de hand van de rapporten der andere subcommissiën en van de notulen het aan U uit te brengen eindrapport te ontwerpen.

Onze commissie bracht U daarop, veronderstellende dat haar taak geëindigd was, haar rapport uit, hetwelk met de bijlagen gepubliceerd werd in het Tijdschrift voor Tandheelkunde van Mei 1924.

In eenige vergaderingen van Uw Hoofdbestuur, gedeeltelijk

met onze commissie, was dit rapport een onderwerp van bespreking. Uw college verzocht ons dientengevolge in zijne vergadering van 13 Dec. 1924, om, gehoord de besprekingen in het H. B., ons rapport en de conclusies nogmaals in overweging te nemen, welke uitnodiging door ons werd aanvaard.

De samenstelling onzer commissie heeft daarna nog eenige wijzigingen ondergaan: De Heer Nord bedankte Maart 1925 voor het lidmaatschap, maar werd op verzoek van onzen voorzitter bereid gevonden, onze vergadering van 5 Jan. 1926 weer bij te wonen en daarna weder aan onze werkzaamheden deel te nemen. De Heer J. M. Klinkhamer werd op ons initiatief door Uw Hoofdbestuur aangezocht, om ons bij de volvoering van onze taak met zijne voorlichting te steunen, terwijl wij ten slotte na November 1925 ons medelid Visser door ontslagname wegens tijdsgebrek verloren.

Na uw bovengemeld verzoek van 13 Dec. 1924 hebben wij nog zes maal in pleno vergaderd, waarvan een enkele maal met uw Hoofdbestuur. Resultaat daarvan is het rapport, hetwelk wij U hier aanbieden. Het is in groote trekken gelijk aan het rapport van Maart 1924, maar is, daarmee vergeleken, op sommige punten gewijzigd, en door veranderde omstandigheden met diensten-gevolge gewijzigd inzicht en als vrucht van gemeenschappelijk overleg.

Wij hebben bij dit tweede deel van onze taak nog de voorlichting gehad van drie subcommissies en wel:

V. bestaande uit de leden Van Andel, Van der Molen en Sanders, belast met de taak, om, als inleiding tot de door het H. B. verzochte nadere overweging, over de daarbij in aanmerking komende punten een nader rapport op te stellen in den vorm van stellingen, met daarbij behoorende toelichtingen.

VI. bestaande uit de leden Van Andel, Van der Molen, Nord en Sanders om de tabellen, welke de bijlagen 1 en 2 vormden van ons rapport-1924 (pag. 29—31, resp. 375—377 T. v. T. 1924), dusdanig om te werken, dat ze in overeenstemming zouden zijn met de in het hier volgende rapport neergelegde denkbeelden.

VII. bestaande uit de leden Nord en Sanders, met de opdracht, om dit eindrapport in zijn tegenwoordigen vorm in concept te ontwerpen.

* * *

Bepalingen van de wet en van het Acad. Statuut.

Het komt ons gewenscht voor hier eerst de bepalingen af te

drukken, door welke het tandheelkundig onderwijs op dit oogenblik wordt geregeld. Artt. 8 en 9 van de Wet van 25 Dec. 1878, houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandarts, apotheker, vroedvrouw en apothekersbediende, zooals die is gewijzigd bij de wet van 28 April 1913, luiden:

„Art. 8. De titel van tandarts verleent de bevoegdheid tot het „uitoefenen der tandheelkunst.

„De titel wordt verkregen door het met goed gevolg afleggen „van het practisch tandheelkundig examen. Dat examen omvat:

- „a. het verrichten van tandheelkundige behandeling op het „phantoom;
- „b. de diagnostiek, de pathologie en de therapie van de tand- „en mondziekten;
- „c. de recepteerkunde, voor zoover noodig tot het voorschrijven „van plaatselijk werkende geneesmiddelen voor ziekten „van de tanden, van de tandkassen en van het tandvleesch, „voor zoover die afhankelijk zijn van de ziekten van de „tanden;
- „d. het vervaardigen en plaatsen van kunststanden en -gebitten.”

Dit artikel is aldus nader vastgesteld bij de wet van 28 April 1913 S. 166.

„Art. 9. Bevoegd tot het afleggen van het practisch tandheel- „kundig examen zijn alleen zij, die met goed gevolg het theore- „tisch tandheelkundig examen hebben afgelegd.

„Dat examen bestaat uit twee deelen.

„Het eerste deel omvat:

- „a. de beginselen van de anatomie;
- „b. de algemeene pathologie;
- „c. de beginselen van de histologie;
- „d. de beginselen van de physiologie;
- „e. de geneesmiddelleer.

„Het tweede deel omvat:

- „a. de bijzondere anatomie van het aangezicht, de tanden en „de mondholte;
- „b. de beginselen van de chirurgie;
- „c. de pathologie en pathologische anatomie van de tanden en „de mondholte;
- „d. de bacteriologie van de mondholte;
- „e. de metallurgie;
- „f. het verrichten van tandheelkundige behandelingen op het „phantoom.

„Bevoegd tot het afleggen van het theoretisch tandheelkundig examen zijn zij, die in het bezit zijn:

„I. hetzij van het in de artikelen 11, 12 en 157 van de Hooger-„onderwijswet bedoeld getuigschrift van bekwaamheid tot de „studie aan eene universiteit in de faculteit der geneeskunde of „der wis- en natuurkunde;

„II. hetzij van het getuigschrift van goedvolbracht eindexamen „voor de hogere burgerschool met 5-jarigen cursus, bedoeld „in artikel 55 van de wet op het middelbaar onderwijs;

„III. hetzij van het in art. 123 van de Hooger-onderwijswet „bedoelde getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de „Technische Hoogeschool.

„Zij, die met goed gevolg het candidaatsexamen in de genees-„kunde of het tweede natuurkundig examen hebben afgelegd, „zijn vrijgesteld van het eerste deel van het theoretisch tand-„heelkundig examen, alsmede van het examen in de chirurgie.

„Zij, die in een ander Rijk of in eene der Nederlandsche „koloniën of overzeesche bezittingen, na afgelegd examen, het „recht tot uitoefening der tandheelkunst aldaar hebben ver-„kregen, kunnen geheel of gedeeltelijk vrijstelling genieten van „het theoretisch tandheelkundig examen.

„Bij algemeenere maatregel van bestuur wordt, na ingewonnen „advies van de Senaten van de Rijks-Universiteiten, aangewezen, „welke getuigschriften of diploma's aan de bezitters vrijstellin-„gen verlenen en hoe ver die vrijstelling strekt.”

Van het Besluit van den 15en Juni 1921 (Academisch Statuut) vermelden wij van Rubriek III (Examens ter verkrijging van het doctoraat in de geneeskunde) de paragrafen 12, 13, 14, 15, 16 en 17 van A. Artsenstudie en voorts alle paragrafen omvattende B. Tandarts-studie t.w. 22, 23, 24 en 25) luidende:

A. Artsenstudie.

„Par. 12. Het candidaatsexamen omvat:

- „1. natuurkunde;
- „2. scheikunde;
- „3. biologie;
- „4. ontleedkunde;
- „5. physiologie;
- „6. algemeene ziektekunde.

„Par. 13. Het candidaatsexamen wordt afgelegd in twee „gedeelten, waarvan het eerste gedeelte de vakken omvat,

„genoemd onder 1, 2 en 3, het tweede gedeelte de vakken,
„genoemd onder 4, 5 en 6.

„Par. 14. Het doctoraal examen omvat:

- „1. ziektekundige ontleedkunde;
- „2. gezondheidsleer;
- „3. pharmacologie;
- „4. bijzondere ziektekunde en therapie;
- „5. psychopathologie;
- „6. algemeene heelkunde;
- „7. verloskunde.

„Par. 15. Het doctoraal examen wordt afgelegd in twee
„gedeelten, waarvan het eerste gedeelte de vakken omvat,
„genoemd onder 1, 2 en 3, het tweede gedeelte de vakken,
„genoemd onder 4 tot en met 7.

„Par. 16. De candidaat, die het tweede gedeelte aflegt van
„het in Par. 14 genoemde examen, wordt op zijn verzoek ook
„in andere vakken geëxamineerd dan de daar vermelde, mits
„hij voor deze andere vakken de goedkeuring erlangt der faculteit. De faculteit beslist over den uitslag van het examen in
„elk dezer toegevoegde vakken afzonderlijk.

„Par. 17. Hij, die met goed gevolg het doctoraal examen heeft
„afgelegd, genoemd in par. 14, erlangt de hoedanigheid van
„arts na aflegging van het artsexamen.

„Hij, die met goed gevolg een der doctorale examens heeft
„afgelegd, genoemd in par. 24 of par. 27, wordt tot het arts-
„examen niet toegelaten dan na alsnog te zijn geslaagd in het
„doctoraal examen, genoemd in par. 14.”

B. Tandartsstudie.

„Par. 22. Het candidaatsexamen is gelijk aan dat, genoemd
„in par. 12 en 13.

„Par. 23. De faculteit is bevoegd den regel te stellen, dat
„zij, te rekenen van een door haar te bepalen dag, een docto-
„raal examen voor tandartsen zal afnemen op den voet van
„par. 24. Zij geeft van zulk een besluit, hetwelk niet kan worden
„toegepast dan na verloop van zes maanden, onmiddellijk kennis
„aan de zusterfaculteiten. Binnen twee maanden na ontvangst
„van dit bericht of na het besluit zelf (de vacantiën niet mede-
„gerekend) is elke der zusterfaculteiten gerechtigd tegen het
„besluit in beroep te komen bij Onzen Minister van Onderwijs,
„Kunsten en Wetenschappen. Binnen twee maanden na het
„instellen van het beroep kan het besluit aan Ons ter ver-
„nietiging worden voorgedragen.

„Par. 24. Het eerste gedeelte van het doctoraal examen voor tandartsen is gelijk aan het eerste gedeelte van het doctoraal examen, genoemd in par. 14 en 15.

„Het tweede gedeelte omvat de vakken, door de faculteit aan te wijzen en te omschrijven.

„Par. 16 is op dit examen van toepassing.

„Par. 25. Hij, die met goed gevolg het doctoraal examen voor tandartsen heeft afgelegd, erlangt de hoedanigheid van tandarts na aflegging van het practisch tandheelkundig examen, genoemd in de artikelen 8 en 18 der wet van 25 December 1878, Staatsblad No. 222, gelijk die wet later is gewijzigd.”

* * *

Beteekenis der geldende bepalingen.

Waar het ons bekend is, dat vooral de geciteerde bepalingen van het gewijzigd Academisch Statuut van 1921 bij velen verwarring hebben doen ontstaan omtrent de thans vigeerende wettelijke regeling der tandheelkundige studie, wijzen we op het volgende: Het A. S. heeft nog geen verandering gebracht in den vóór 1921 bestaanden toestand. Deze kan zich eerst wijzigen, zoodra een der faculteiten de gelegenheid zal geven tot het afleggen van het doctoraal examen, volgens par. 23 en 24. Wanneer dat geschiedt, ontstaat de toestand, dat men tot het practisch tandheelkundig examen kan worden toegelaten

1. na afleggen van het theoretisch tandheelkundig examen (Art. 9 der wet van 25 Dec. 1878, gewijzigd 28 April 1913) of
2. na afleggen van het doctoraal examen voor tandartsen (Par. 25 van het Acad. Statuut).

Ook zelfs dan is de eerstgenoemde weg, om tot het practisch tandheelkundig examen te worden toegelaten, geenszins afgesloten, maar valt te voorzien, dat hij, als zijnde de kortste en eenvoudigste, bij voorkeur zal worden gekozen, en dat men slechts bij uitzondering het doctoraal examen zal afleggen om tot het practisch tandheelkundig examen te worden toegelaten.

Dit zou pas veranderen, wanneer òf het afleggen van „het doctoraal examen voor tandartsen”, in plaats van facultatief te worden gelaten (volgens Par. 23), imperatief zou worden voorgeschreven; òf

(eene mogelijkheid, welke eveneens binnen den kring onzer beschouwingen te trekken is) de toelating tot het theoretisch tandheelkundig examen slechts mogelijk zou worden gemaakt na afleggen van het cand.-arts-examen (volgens par. 12 en 13).

Zoowel het een als het ander zou niet kunnen worden ingevoerd dan door wijziging van de Wet van 1878 (1913).

Op het tijdstip van samenstelling van dit rapport is, voor zoover ons bekend, eene wijziging van deze wet niet in overweging, noch heeft eene faculteit gebruik gemaakt van de bevoegdheid, haar door Par. 23 verleend.

Zoodat op dit tijdstip in de regeling van de tandheelkundige studie, ondanks de wijziging van het Academisch Statuut, nog totaal niets is veranderd.

* * *

Omvang van de taak, welke de commissie zich gesteld heeft.

Onze Commissie heeft zich nu, nadat in hare eerste bijeenkomst was gebleken, dat geen harer leden met de resultaten van het tegenwoordig tandheelkundig onderwijs geheel tevreden was, achtereenvolgens tot taak gesteld:

1. na te gaan in welke opzichten de resultaten van de tegenwoordige vorming te wenschen overlaten.

2. een overzicht samen te stellen van het tandheelkundig onderwijs, zooals dit onder de Wet van 1913 in de practijk is geworden; de gebreken hiervan vast te stellen en te onderzoeken aan welke omstandigheden deze zijn te wijten.

3. te onderzoeken welke wijziging in den bestaanden toestand aanbeveling verdient, daarbij in aanmerking nemende den tegenwoordigen toestand van het tandheelkundig onderwijs in Nederland en ons grondende op Nederlandsche verhoudingen in 't algemeen, waarbij eventueel voor te stellen wijzigingen zouden moeten liggen binnen de grenzen van het practisch bereikbare. Daarbij zouden diensvolgens in het bijzonder de vragen moeten worden beantwoord:

of eene aan rechtmatige eischen voldoende verbetering te verkrijgen ware zonder dat de wettelijke bepalingen van 1913 behoeven te worden gewijzigd,

of het candidaatsexamen in de geneeskunde als voorstudie voor het theoretisch tandheelkundig examen verplicht zou moeten worden gesteld,

of dat het nu slechts als facultatief in uitzicht gestelde „doctoraal examen voor tandartsen” door de wet imperatief zou moeten worden geëischt van den toekomstigen tandheelkundige,

dan wel, dat eenige andere wijziging van de wet van 1913 zou moeten worden voorgestaan, en, zoo ja, welke,

of wel ten slotte, dat op zelfs-niet-facultatieve invoering van het genoemde „doctoraal examen voor tandartsen” zou moeten worden aangedrongen.

* * *

Algemeene inleiding.

Het moeilijke vraagstuk van een goede regeling van het tandheelkundig onderwijs is gedurende de laatste jaren niet alleen in ons land, maar schier overal aan de orde gekomen. Hier te lande was ontevredenheid met den bestaanden toestand welhaast een permanent heerschend gevoel, zooals blijkt uit het reeds tientallen van jaren bestaan van eene „Onderwijs- en Examencommissie”, eerst van het Ned. Tandh. Genootschap, daarna van de Ned. Mij. t. Bevord. der Tandh. en uit verschillende adressen aan de Regeering, houdende verzoeken tot het invoeren van verbeteringen.

Van de veelomvattende binnen- en buitenlandsche literatuur betreffende dit onderwerp noemen wij slechts naast het Rapport d.d. 30 Januari 1907 van de Commissie door den toenmaligen Minister van Binnenlandsche Zaken bij besluit van 3 Sept. 1906 ingesteld „tot het voorbereiden van voorstellen tot wijziging der „voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van tandmeester „en tot reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs aan de „Rijks-Universiteit te Utrecht” (voorzitter Prof. Dr. H. Zwaardemaker) (Tijdschrift v. Tandh. Jan. '24); het artikel van wijlen Dr. C. van der Hoeven in het Tijdschrift voor Tandheelkunde van 1906, getiteld „De opleiding van den Tandheelkundige”; het artikel, door ons medelid Ch. F. L. Nord in 1919 namens de toenmalige O. en E.-Commissie van de Ned. Mij. tot Bev. d. Tandh. gepubliceerd in het T. v. T. getiteld: „Tandheelkundige Wetgeving en Tandheelkundig Onderwijs”, en voorts „The Ideal Dental Curriculum (preliminary, scientific, and specially professional) for Dental Education up to the Standard Required for the Efficient Practice of Dentistry”, een rapport in Aug. 1923 uitgebracht aan de Fédération Dentaire Internationale door Prof. Ch. Turner, Dean van het Evans-Institute te Philadelphia (T. v. T. Nov. 1923).

Wij hebben bij onze bestudeering van het onderwerp, zoowel van den inhoud der hier genoemde artikelen als van talrijke hier niet vermelde publicaties, een dankbaar gebruik gemaakt, terwijl we ons eveneens op de hoogte hebben gesteld van de wettelijke regelingen, de leerplannen (en gedeeltelijk de lesroosters) voor tandheelkundig onderwijs in Duitschland en de Ver. Staten van Noord-Amerika, meer speciaal van de Universiteiten van Leipzig en Philadelphia. Voorts hebben wij (resp. de betreffende subcommissie) schriftelijk van alle tegenwoordige docenten bij het theoretisch en practisch tandheelkundig onderwijs te Utrecht inlichtingen gevraagd, om te komen tot

een goede uitvoering van dat deel van onze taak, genoemd onder 2 op pag. 172, terwijl wij (resp. de betreffende sub-commissie) ten slotte tot meerdere voorlichting in zake het onder 3 op pag. 172 genoemde, met eenige van die docenten mondelinge besprekingen hebben gevoerd. Hun allen betuigen wij te dezer plaatse voor hunne bereidwilligheid onzen dank.

* * *

In hoeverre de resultaten van de tandheelkundige studie thans onbevredigend zijn.

Zooals boven gezegd, hebben wij in de eerste plaats nagegaan op welke punten de resultaten der tegenwoordige tandheelkundige opleiding te wenschen overlaten.

Hierbij werd als sterk zich op den voorgrond dringende tekortkoming geconstateerd, dat den Nederlandschen tandheelkundigen studenten gedurende hun opleiding niet die mate van kennis wordt geboden, welke noodzakelijk is tot het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijken arbeid, zonder daarbij op al te groote moeilijkheden te stuiten. Voornamelijk had men hier op het oog een voldoende theoretische kennis, gemis aan practische oefening in de vakken der medische propaedeusis: anatomie, histiologie, bacteriologie, enz.

Ook ten opzichte van andere medische vakken, als algemeene ziektekunde en chirurgie, laat veelal de kennis van den tandarts te wenschen. Dit blijkt, zoo werd in onze bijeenkomst betoogd, wanneer in gevallen van kaakprothesen en -fracturen, de tandarts assiseerend met den chirurg samen moet werken. Van andere zijde weer werd opgemerkt, dat vooral geen te groot quantum aan medische kennis van den tandarts, die zich op het gebied der algemeene tandheelkundige practijk beweegt, mag worden geveerd, maar dat men mag verlangen, dat de tandarts, beter dan nu in den regel het geval is, het gebied, waarop en in welks onmiddellijke nabijheid hij dagelijks werkt, volkomen kent. Men wilde hiermede uitdrukken, dat niet slechts „de tanden, tandkassen en het tandvleesch” een vertrouwd domein behooren te zijn, maar dat feitelijk het grootste gedeelte van het hoofd (de hersenen uitgezonderd) en een gedeelte van den hals door den tandarts zoo moet worden gekend, dat hij zich van de topographie en de verrichtingen der hier gelegen deelen ten allen tijde een klare voorstelling kan maken.

In dit verband werd medegedeeld, welke belangrijke lacunes te dezen opzichte in de kennis van gevorderde tandheelkundige studenten soms te constateeren zijn; ook feitelijkheden betref-

fende, welke zij ongetwijfeld in eene vorige periode van hunne studie hebben geleerd. Men kon voor dit verschijnsel geen andere verklaring vinden dan dat door het gemis aan practica in anatomie en histologie de bedoelde begrippen, hoewel uit boeken of op college geleerd, geen geestelijk eigendom van den student waren geworden. Verder werd betoogd, dat de technische ontwikkeling en ondervinding van degenen, die zich voor het practisch tandheelkundig examen aanmelden, slagen en in de practijk gaan, meestal te wenschen overlaat. De jonge practicus heeft dan op het zuiver technisch tandheelkundig gebied een al te groot gemis aan ervaring, doordat hij blijkbaar, en ook volgens eigen verklaring, te weinig patiënten heeft behandeld.

Van andere zijde meende men te hebben opgemerkt, dat de aanstaande tandartsen te Utrecht in den regel slechts volgens één methode bepaalde gevallen leeren behandelen, terwijl zij van andere behandelingswijzen geheel onkundig zijn, ook zelfs wat de theorie betreft. Men had een ernstig gebrek aan literatuurkennis geconstateerd, zelfs zouden standaardwerken veelal geheel onbekend zijn.

Een enkel lid der commissie zou het peil, waarop de uitoefening der tandheekunde zich veeltijds beweegt, grootelijks opgevoerd achten, wanneer de jonge practici slechts in de richting bleven voortarbeiden van de principes, welke hun gedurende hunne studie worden bijgebracht. Zij zouden hiervan meermalen worden afgehouden, doordat zij tegen de verleidingen eener spoedig te drukke practijk niet bestand zijn; waardoor zij dan aan eigen verrichtingen lager eischen gaan stellen, dan waaraan op het tandheelkundig instituut moet worden voldaan.

Al de hier genoemde tekortkomingen en desiderata, door verschillende leden geuit, vonden, de eene meer, de andere minder, bij de andere leden der commissie weerklank. Men achtte echter alle belangrijk genoeg, om er op te letten bij te beramen maatregelen, hetzij deze den omvang der studie zouden betreffen, hetzij ze zich tot verbetering in de organisatie van het onderwijs zouden bepalen.

* * *

Het tegenwoordig tandheelkundig onderwijs.

Zoals vermeld heeft onze betreffende subcommissie, om te komen tot het sub 2 pag. 172 bedoelde overzicht, zich met eenige vragen tot de verschillende docenten gewend.

Wanneer wij de daarop ingekomen antwoorden beschouwen in vergelijking met de volgens ons inzien bestaande tekortkoming in de tegenwoordige resultaten (zie boven), dan kunnen wij het volgende constateeren:

Inderdaad worden praktische oefeningen in de vakken der medische hulpwetenschappen ongeveer niet gehouden. Als reden hiervoor wordt door schier alle docenten genoemd: gebrek aan tijd, of aan ruimte of aan hulpkrachten, door een enkelen (Prof. Dr. v. d. Broek) ook gebrek aan materiaal. Ofschoon door verschillenden deze praktische oefeningen wel wenschelijk worden geacht, gaat niemand hunner zoover, dat hij om deze reden het verplichte „doctoraal examen voor tandartsen” of het verplichte candidaats-examen in de geneeskunde voorstaat. Van enkele vakken zou, ook volgens de betreffende docenten, het onderwijs waarschijnlijk meer vruchtdragend zijn, wanneer ze gedurende een meer doelmatige periode van den studiegang zouden worden gedoceerd, zoodat het gedoceerde beter begrepen kon worden. Wilde men, om hieraan tegemoet te komen, deze vakken onderling doelmatig verschuiven, dan zou het noodzakelijk worden de wettelijke verdeling van de vakken der beide theoretische tandheelkundige examens te wijzigen.

Waar het onderricht aanschouwelijk wordt gegeven, geeft de belangstelling der studenten als regel reden tot tevredenheid.

De antwoorden der docenten in de practisch tandheelkundige vakken geven aanleiding tot de verwachting, dat de lacunes in de technische ontwikkeling welke te dezen opzichte door onze commissieleden waren waargenomen, voor een groot deel zouden kunnen worden aangevuld, wanneer ook voor deze vakken meer tijd zou kunnen worden beschikbaar gesteld.

Een gebrek aan literatuurkennis in *die* mate, als in onze commissie was geponeerd, schijnt na kennisneming van de antwoorden der docenten niet aanwezig te zijn, of, indien wel, eene uitzondering te zijn, welke aan individueele oorzaken te wijten is.

In het algemeen gaf het onderzoek omtrent de tegenwoordige studie, waarvan hier uitvoerig is gerapporteerd, geleid door de inlichtingen der docenten, aanleiding tot de erkenning, dat na en door de wetswijziging van 1913 toch wel belangrijke verbeteringen in het tandheelkundig onderwijs zijn tot stand gekomen, al blijft er dan ook nog veel te wenschen over.

Het verheugt onze commissie, dat gedurende hare beraadslagingen gebleken is, dat het college van lectoren bij het tandheelkundig onderwijs in het algemeen dezelfde gebreken

aan dit onderwijs waarneemt, als door ons hierhoven zijn naar voren gebracht en dat het college de oorzaken van deze gebreken over het algemeen ook in dezelfde richting zoekt.

* * *

Doel der studie en denkbeelden, bij eene reorganisatie te overwegen.

Hadden wij tot hiertoe ons beziggehouden met het zoo nauwkeurig mogelijk vaststellen van den bestaanden toestand en de hieraan klevende fouten, nu gold het, een antwoord te vinden op de sub 3 van pag. 172 bedoelde vragen: Na het vaststellen van den status praesens en de aetiologie het aangeven van de therapie — in dit geval het moeilijkste en zeker voor den patiënt het belangrijkste deel van onze taak.

Wij meenden hierbij eenerzijds het oog gericht te moeten houden op de gedurende de laatste tientallen jaren gewijzigde of althans geëvolueerde denkbeelden omtrent de waarde der tandheelkunde als factor voor de algemeene gezondheid en omtrent den samenhang van tandziekten met ziekten van andere lichaamsdeelen; anderzijds meenden wij aan den aandrang tot belangrijke uitbreiding van de studie, waartoe men door deze denkbeelden geleid, gemakkelijk zou kunnen komen, in zoover weerstand te moeten bieden, als door een gepaste zuinigheid geëischt wordt. De tegenwoordige economische toestand stelt het buiten eenigen twijfel, dat het meer dan ooit geboden is, om voor alle onderwijs, dus ook voor het tandheelkundige, uiterst spaarzaam om te gaan met het kapitaal, hetwelk aan dat onderwijs moet worden besteed, waarbij onder „kapitaal” natuurlijk niet alleen is te verstaan het geld, door de overheid aan onderwijs-inrichtingen en doceerend personeel ten koste te leggen, maar evenzeer er op te letten is, dat de studie in tijd en geld voor de studenten niet kostbaarder wordt gemaakt, dan noodzakelijk is.

Bij het beramen van reorganisatie-maatregelen houde men steeds het doel voor oogen: Het vormen van tandheelkundigen met voldoende kennis in alle opzichten van dat gebied van het lichaam, waarop zij dagelijks hunne werkzaamheden zullen moeten verrichten, voldoende begrip van de verschillende ziekelijke aandoeningen der in aanmerking komende organen, inzicht en vaardigheid in de z.g. medische hulpwetenschappen, in zoover dit noodzakelijk is, om een behoorlijke basis te vormen tot het later verrichten van wetenschappelijken arbeid, wanneer de aanleg en zin daarvoor aanwezig is; opdat ook in Nederland, door

meerderen dan tot dusverre het geval was, voor den vooruitgang der tandheelkundige wetenschap zal kunnen worden gewerkt; waardoor het dan in de toekomst tevens gemakkelijker zal vallen, in eventueele vacatures onder de docenten te voorzien; en daarnaast een technische kennis van en vaardigheid in de verschillende onderdeelen der practische tandheelkunde, welke in staat stelt, zelfstandig al die tandheelkundige diensten te kunnen verleen, waaraan zoo groote behoefte bestaat.

* * *

Belangrijkste wenschen.

Wanneer wij dit doel van de opleiding voor oogen houden en het beschouwen in verband met de boven geconstateerde tekortkomingen van het tegenwoordig tandheelkundig onderwijs, dan achten wij als het belangrijkste: het gemis van practica in anatomie, histiologie (algemeene en specieele), physiologie bacteriologie en pathologie (algemeene en specieele), een tekort ook in theoretische kennis van physische chemie, physiologie en genesmiddelleer, het geheel ontbreken in het leerplan van biologie (met theoretische en practische lessen). Dit alles voor zoover betreft de meer wetenschappelijke basis van het onderwijs, terwijl voorts voor het ruimer inzicht der studeerenden het ook zeer gewenscht is, hun in den loop der studie omtrent de volgende, thans grootendeels ontbrekende, vakken, eenige kennis bij te brengen: voedingsleer, algemeene hygiëne, radiografie, (theoretisch en practisch), huid- en geslachtsziekten (speciaal demonstraties van lues-patiënten), beroepsethica, geschiedenis der tandheelkunde.

Over andere, minder cardinale punten, waarin voor het onderwijs verbeteringen waren aan te brengen, zullen wij in het vervolg van dit rapport nog komen te spreken. Maar het zijn de hier aangegeven desiderata, welke naar onze meening de beslissende factoren zullen moeten zijn bij het in groote trekken afbakenen van den weg der tandheelkundige studie en bij het adviseeren omtrent de verschillende te beschouwen mogelijkheden, op pag. 172 sub 3 genoemd.

Hierbij geldt als vanzelf sprekend, dat ook in de toekomst niets mag worden prijsgegeven van het vele goede, hetwelk het tegenwoordige tandheelkundig onderwijs in Utrecht kenmerkt, dank zij het juiste inzicht en de toewijding van thans fungerende en afgetreden docenten; waardoor toch ook, — het worde hier dankbaar erkend — in verschillende opzichten de Nederlandsche tandheelkundige naast zijne beroepsgenooten uit vele

andere landen op een gelijkwaardig plan staat of zelfs daarboven uitsteekt.

* * *

Het verplichte doctoraal-examen of cand.-arts-examen afgewezen.

De eerste vraag, welke we zullen hebben te beantwoorden, is wel: Dient het „doctoraal-examen voor tandartsen” (nu slechts als facultatief door het Academisch Statuut in uitzicht gesteld) door de wet tot *verplichting* te worden gemaakt als toelating tot het practisch tandheelkundig examen? Deze maatregel zou het groote voordeel meebrengen, dat de practica, waarover gesproken, vanzelf, welhaast alle, binnen de tandheelkundige studie zouden vallen, en wel, zonder dat een bijzondere regeling daarvoor zou behoeven te worden gemaakt. Immers zouden de tandheelkundige studenten tot en met het eerste gedeelte van het doctoraal examen de gewone lessen der medische studenten volgen, en ze zouden dus als gewone studenten in de medische faculteit de medische collegezalen en laboratoria bezoeken. De wetenschappelijke basis der algemeene medische wetenschap zou hun ongetwijfeld op deze wijze voldoende worden bijgebracht, — al dient dan te worden vastgesteld, dat hiermede nog geen „medisch inzicht” zou worden bereikt, omdat dit voornamelijk in de kliniek moet worden verkregen en dit eigenlijk medische onderwijs (in engeren zin) niet valt binnen dat gedeelte van het medisch onderricht, hetwelk den aanstaanden tandheelkundigen zou worden verstrekt. Als verdere, zij het dan ook bijkomstige, voordeelen van den hier onder beschouwing zijnden studiegang, mogen worden vermeld: het meerdere contact met de medische studenten in het algemeen en ook met die van andere faculteiten, hetwelk zeker zijn algemeen ontwikkelenden invloed zou hebben op de vorming der a.s. tandheelkundigen; en hetwelk tevens bevorderlijk zou zijn aan een gemakkelijker en nu en dan meer vruchtdragend verkeer tusschen de latere beoefenaren van het medische en tandheelkundige beroep; voorts de gelegenheid om te promoveeren in de geneeskunde, waardoor het verrichten van wetenschappelijken arbeid zou worden bevorderd met alle daaraan verbonden voordeelen en tevens veler niet-onrechtmatige wensch naar de gelegenheid tot verkrijgen van een Nederlandschen doctorstitel zou worden bevredigd.

Met erkenning van al deze voordeelen van den besproken

maatregel kunnen wij hem toch niet als aanbevelenswaardig beschouwen. Om de volgende redenen: In de eerste en voornaamste plaats zou de tandarts-studie te langdurig en te kostbaar worden, met alle gevolgen van dien, als boven uiteengezet. Werd bij het ontwerpen van het nieuwe Acad. Statuut aangenomen, dat de eenigszins gereorganiseerde studie voor het candidaats-examen in de geneeskunde (hetzelfde examen als door de a.s. tandartsen zou moeten worden afgelegd) in twee jaren zou kunnen worden volbracht, de practijk heeft uitgewezen, dat dit niet het geval is. Een te Groningen gedurende eenige jaren genomen proef, om het afleggen van het cand.-examen in de geneeskunde binnen twee jaren mogelijk te maken, is, volgens een bekendmaking der betreffende docenten (1925) als volkomen mislukt te beschouwen. Evenals vroeger moet dus hiervoor een minimumtijd van drie jaren worden gerekend. Terwijl de practijk bewijst, dat in den regel dit minimum min of meer moet worden overschreden, ook door jongelieden, wien het aan normalen aanleg en ijver niet ontbreekt.

Voorts is de studieregeling voor de vakken van het doctoraal examen in de geneeskunde aan de verschillende universiteiten hier te lande dusdanig, dat de beide gedeelten, waaruit dit examen bestaat (par. 15 Acad. Stat.), zeer kort na elkander worden afgelegd, zoodat de studie van die verschillende vakken gelijktijdig behoort te geschieden. De verschillende cursussen worden gelijktijdig gegeven. Als regel wordt voor deze studieperiode van den medischen student een minimum van twee jaren vereischt. En het zou ongetwijfeld op groote moeilijkheden stuiten (indien het al mogelijk ware), om ten behoeve van de tandheelkundige studenten door de medische faculteiten het onderwijs dusdanig te zien geregeld, dat de vakken van het eerste gedeelte achter elkaar zouden worden gedoceerd (met uitsluiting van de vakken 4—7 van par. 14), ten einde de gelegenheid te scheppen, om na b.v. één jaar studie het eerste gedeelte van het doct. examen in de geneeskunde af te leggen, welk examen dan zou kunnen worden gevolgd door de studie voor het tweede gedeelte van het doctoraal examen voor tandartsen (par. 24).

Een andere wijze, om deze studieperiode van den student in de tandheelkunde zonder tijdverlies te regelen, zou zijn: Het bieden van de gelegenheid, om, gedurende de twee jaar van de vakken 1—3 van par. 14, tegelijkertijd cursussen in te richten voor de alsnog onbekende vakken, welke voor het tweede gedeelte van het doctoraal examen voor tandartsen zouden worden vereischt. Men mag echter aannemen, dat ook deze regeling groote bezwa-

ren meebrengen zou o.a. omdat toch, ongetwijfeld, de vakken 4 en 6 van par. 14, ook den a.s. tandartsen in deze studieperiode zouden moeten worden gedoceerd en wel in een anderen, geringeren, omvang dan den a.s. geneeskundigen. Zoodat dan hiervoor afzonderlijke cursussen zouden moeten worden ingericht.

Dit alles geeft recht, om het tot stand komen van eene tevredenstellende (d.i. in dit verband: zonder tijdverlies aansluitende) regeling van dit deel van de Tandartsstudie, zooals die bij par. 22—25 van het Acad. Stat. is voorzien, ernstig te betwijfelen.

Dan zou den tandheekkundigen student, wilde hij zich van dezen weg bedienen, slechts de mogelijkheid blijven, om voor het eerste gedeelte van het doctoraal-examen in de geneeskunde de volle twee jaar te bestemmen, waarna hij dan pas de studie voor het tweede gedeelte van zijn doctoraal examen zou kunnen aanvangen.

Hoewel we in dezen met verschillende onbekende factoren moeten rekenen, — immers zijn de vereischten voor het eventueele doctoraal examen voor tandartsen niet bepaald, en kunnen we evenmin met nauwkeurigheid de verdere aansluiting der tandartsstudie langs dezen weg beoordeelen — moeten de boven gegeven uiteenzettingen toch ertoe leiden, dat de geheele studietijd voor het practisch tandheekkundig examen, via het doctoraal examen, op 8 à 8½ jaar moet worden geschat; eene omstandigheid, welke ook verschillende leden van onze commissie, welke oorspronkelijk voorstanders van het verplichte doctoraal examen waren geweest, tot andere meening heeft gebracht. Gedurende de eerste vijf (?) studie jaren zou de leerstof omvangrijker zijn, dan voor tandheekkundigen noodzakelijk is en van vele der in dien tijd gedoceerde vakken zou zonder nadeel met minder kunnen worden volstaan, wanneer men een selectie zou kunnen maken, waarbij de speciale behoeften der tandheekkundigen in aanmerking waren genomen.

Men bedenke daarbij nog, dat, werd deze studiegang als verplicht ingesteld, pas na de eerste vier of vijf studie jaren met de theorie der practische tandheekkunde zou kunnen worden aangevangen en de laatste studie jaren, — wil men ook die nog niet al te zeer zien uitdijen — meer dan bezet zouden zijn met de zuiver practische oefeningen in de tandheekkundige vakken. En gedurende die jaren zou er dan allicht geen tijd blijven, om in het leerprogramma pathologisch-histologische en bacteriologische onderzoekingen naar aanleiding van praktijkgevallen in te lasseten, op welker invoering, juist voor de laatste studie jaren, wij prijs stellen. De student zou op deze wijze, hoewel de weten-

schappelijke basis van z'n kennis breed genoeg moet worden geacht, een deel van die kennis weer zien verloren gaan, doordat hem voor praktische toepassing daarvan geen gelegenheid geboden zou worden. In ieder geval zou hij van die kennis niet voldoende profijt kunnen trekken, omdat de verschillende deelen van zijne studie geen organisch geheel zouden vormen.

Als verder nadeel van dezen studiegang moet worden beschouwd, dat de studenten gedurende minstens de eerste vier jaren (waarschijnlijk langer) buiten alle aanraking met de practijk van hun latere vak blijven, al wordt hiermede de vraag in 't midden gelaten, of de manual training, zoo noodzakelijk voor den practisch werkzaam zijnden tandheekkundige, in 't algemeen wel zooveel succes kan hebben, wanneer zij pas op rijperen leeftijd wordt aangevangen als wanneer zij jeugdiger wordt begonnen.

Aan het verplicht invoeren van het „doctoraal examen voor tandartsen” zou volgens vele leden onzer commissie ten slotte nog een belangrijk gevaar zijn verbonden n.l., dat de eischen van het practisch tandheekkundig examen, niet op de tegenwoordige hoogte zouden kunnen worden gehandhaafd, waardoor, wat eenerzijds gewonnen zou worden, anderzijds (in de practische bekwaamheid n.l.) weer verloren zou gaan. Men redeneert hierbij als volgt: Tengevolge van den buitengewoon langen tijd, welken de tandarts-studie zou vorderen, zal er, geheel onwillekeurig en misschien zelfs ongewild, eene neiging ontstaan, om toch later den omvang der studie, en daarmee gepaard gaande, de eischen voor het practisch examen, te beperken, ten einde de bezwaren van dezen langen studietijd zooveel mogelijk althans binnen de perken te houden. En waar noch de examen-eischen, noch de studie-omvang van de jaren tot en met het eerste gedeelte van het doctoraal examen voor eenige inkrimping in aanmerking komen — immers gedurende die studie-periode kan noch zal noemenswaard met de speciale belangen der tandheekkundige studenten worden rekening gehouden, noch kan daarop van tandheekkundige zijde eenige invloed worden uitgeoefend, aangezien het groote meerendeel der studenten voor de algemeen-medische loopbaan bestemd zal zijn — zal noodzakelijkerwijs, wanneer eene neiging tot bekorting of tot matiging van eischen opkomt, deze haar effect hebben op de laatste jaren der studie en op den omvang van het alsdan gedoeerde.

Deze verschillende overwegingen leiden ons er toe, om niet het verplichte „doctoraal examen voor tandartsen” voor te staan.

Wij komen nu tot de beschouwing der al- of niet-wenschelijk-

heid van het verplichte candidaatsexamen in de geneeskunde. Zeker reeds meer dan twintig jaren is herhaaldelijk dit denkbeeld opgekomen bij hen, die verbeteringen wenschten inzake de tandheelkundige opleiding. Immers was reeds de conclusie der Staatscommissie-1906, dat deze maatregel diende te worden ingevoerd en heeft men hem nog tot in de laatste jaren van verschillende zijden hooren aanprijzen.

Hoe eenvoudig en aanlokkelijk het ook schijnt, om de oplossing der moeilijkheden in deze richting te zoeken, moeten wij ook deze ten sterkste ontraden. Ongeveer dezelfde bezwaren als naar boven uiteengezet is, het verplichte doctoraal examen zouden aankleven, moeten tegen het verplichte candidaat-arts-examen worden aangevoerd. De studiegang zou, bij de invoering daarvan, worden: candidaat-arts examen, theoretisch tandheelkundig examen 2e gedeelte (van 't 1ste ged. stelt de wet cand.-artsen vrij), praktisch tandheelkundig examen.

Wel zou deze studie, vergeleken met dien langs het doctoraal examen, iets korter van duur zijn; maar daartegenover zou staan het gemis van enkele (medische) vakken, welke voor het doctoraal examen worden gedoceerd en voor welke dus toch nog afzonderlijke cursussen zouden moeten worden ingericht, omdat ze ook in het tandheelkundig onderwijsprogram o.i. onmisbaar zijn en voor een groot deel degelijker en doeltreffender, ook aan de tandheelkundige studenten, moeten worden gegeven, dan tegenwoordig het geval is. We doelen hier voornamelijk op de vakken 1, 2, 3 en 6 van par. 14 van het Acad. Statuut.

Daarbij zou, vergeleken met het doctoraal examen, bij deze oplossing, de gelegenheid tot promoveeren, stimulans voor wetenschappelijken arbeid, wegvallen.

Zoodat, resumeerende, bij eene vergelijking van het verplichte candidaats-arts-examen met het verplichte „doctoraal-examen voor tandartsen” het eerste nog verschillende voordeelen van het laatste zou missen. Terwijl de bezwaren, hierboven tegen het doctoraal aangevoerd, ongeveer alle en in bijna even groote mate voor het candidaats zouden gelden. Het nut van het verplichte candidaat-arts-examen voor de tandheelkundige studie zou voor een groot deel illusoir blijken, en niet opwegen tegen de nadeelen. Wij zouden dan ook dezen maatregel (het verplichte cand.-arts-examen) niet boven het in het Acad. Statuut geprojecteerde „doctoraal examen voor tandartsen” de voorkeur willen geven.

Wij vestigen hier de aandacht er op, dat blijkens de antwoorden der Utrechtsche docenten, hoewel zich onder hen de sterkste

en oudste voorstanders van het candidaats-examen in de geneeskunde of van het „doctoraal examen voor tandartsen” bevinden, geen van deze het verplicht stellen van een van deze examens aanbeveelt. Wij melden hier met name de uitspraak van Prof. Zwaardemaker, den voorzitter der Staatscommissie 1906, die zich als zoodanig en ook nu nog een warm voorstander betoonde van het vooraf doen gaan der candidaat-arts-studie aan de speciaal tandheelkundige, en uit wiens antwoord aan onze betreffende subcommissie wij citeeren: „Zulks wettelijk te gaan „voorschrijven door wijzigingen in de wet op de tandheelkundige „bevoegdheden schijnt mij om maatschappelijke en mensch- „kundige redenen ongewenscht. Misschien zullen zich de ver- „houdingen in de toekomst vanzelf in deze richting ontwikkelen. „Grootendeels zal dit, naar ik vermoed, van economische en „sociale omstandigheden afhankelijk blijken.”

Het is dan ook de unanieme meening onzer commissie, dat om bovengenoemde redenen het verplichte candidaats-examen in de geneeskunde als voorstudie voor het theoretisch tandheelkundig examen moet worden ontraden.

* * *

In hoeverre moet de wet van 1913 worden gewijzigd?

Waren hiermee de twee hier uitvoerig besproken mogelijkheden afgewezen, dan bleef nog te onderzoeken (zie pag. 172 sub 3), „of „eene aan rechtmatige eischen voldoende verbetering te verkrij- „gen ware zonder dat de wettelijke bepalingen van 1913 behoe- „ven te worden gewijzigd,” dan wel „welke wijziging van de wet „van 1913 zou moeten worden voorgestaan.” En dan worde hier onmiddellijk als de uitslag van ons onderzoek vermeld, dat wij ons alsnog kunnen vereenigen met den geest, waaruit en de bedoelingen, waarmee de wetswijziging van 1913 werd geconci- pieerd. De wijze, waarop deze wetsbepalingen zijn uitgevoerd, hebben echter terecht in vakkringen zooveel teleurstelling ge- wekt, dat wij het noodzakelijk achten, te trachten, door wijziging van de bewoordingen dezer wettelijke bepalingen, de verwezen- lijking onzer wenschen zooveel mogelijk te waarborgen.

Herinneren we aan de op pag. 178 opgesomde aanvullingen, welke het tandheelkundig studieplan noodzakelijk behoeft, dan valt aan te nemen, dat het opnemen van de laatstgenoemde reeks (nieuwe) vakken, alle bedoeld als te geven in het laatste studiejaar, slechts uiterst weinig bezwaren ontmoeten kan. Zij zullen alle slechts weinig tijd vorderen en behoeven zeker geen

afzonderlijke laboratoria of docenten. Anders is het evenwel gesteld met de t.a.p. bedoelde uitbreiding der „medische hulpwetenschappen”, welke uit den aard der zaak grootendeels in de eerste studie jaren moet worden ondergebracht. Het speciaal voor de tandheelkundige studenten invoeren van de hier bedoelde nieuwe vakken en van de gevraagde practica in die vakken, welke tot nu toe slechts theoretisch werden onderwezen, zal van de in functie zijnde leerkrachten van de medische faculteit meer tijd en moeite kosten en dus afzonderlijk moeten worden gehonoreerd, misschien in een enkel geval de aanstelling van nieuwe leerkrachten eischen, en mogelijk moet zelfs hier en daar de onderwijsruimte eenigszins worden uitgebreid (conform de geuite opmerkingen der docenten). Maar wij moeten deze bezwaren gering achten in vergelijking met de groote voordeelen, welke voor de resultaten van het onderwijs in de tandheelkunde daarvan zijn te verwachten.

Het is ons bekend, dat de hier bedoelde uitbreiding niet alleen door *ons* wordt gevraagd, en dat in groote trekken in de laatste jaren dezelfde desiderata zijn geuit door zóó bevoegden als het college van lectoren, werkzaam aan het Tandheelkundig Instituut te Utrecht, maar dat hun aandrang, om door de leden der medische faculteit deze wenschen te helpen verwezenlijken, tot nu toe is afgestuit op deze bezwaren van ruimte, doceerend personeel en ook van tijdsgebrek bij de studenten. Nu behoeven wij zeker over dit laatste, tijdsgebrek bij de studenten, te dezer plaatse niet lang te spreken: wanneer we eenmaal hebben geconstateerd, dat de bedoelde aanvulling een ernstige eisch van dezen tijd is, dan is hiermede reeds de ongeldigheid van het bezwaar van tijdsgebrek uitgesproken. Die tijd moet eenvoudig worden gevonden en het onderwijsprogramma moet zoodanig zijn ingericht, dat de studenten de degelijke studie der hier bedoelde vakken niet als iets bijzakelijks beschouwen en dat hun ondanks deze studie, voor de praktische oefeningen in de tandheelkundige vakken voldoende tijd overblijft. Maar bij de andere bezwaren zullen we nog hebben stil te staan. We weten n.l. dat ook onder hen, die de door ons hier bepleite verbetering van het tandheelkundig onderwijs logisch achten en haar zouden toejuichen, er stemmen worden vernomen, dat deze wenschen nu eenmaal niet te verwekelijken zouden zijn; dat de hiervoor benoodigde gelden niet van de in aanmerking komende autoriteiten zouden kunnen worden verkregen. En op dezen grond alleen hebben zich dan de hier bedoelden meermalen voorstanders verklaard van wettelijke maatregelen, welke den

tandheekkundigen studenten als medische studenten den toegang zouden openen tot de in aanmerking komende collegezalen en laboratoria, al wist men, dat hun op deze wijze veelal meer gegeven zou worden, dan waaraan ze als a.s. tandartsen behoefte hebben en wat dus in zekeren zin als voor hen deels nuttelooze stof moet worden beschouwd; wettelijke maatregelen, welke wij hierboven hebben afgewezen.

Maar wij kunnen met deze redeneering niet accoord gaan, Het zou immers een verkeerde politiek zijn, gezien van een algemeen economisch standpunt, om, alleen ten einde eene zoo betrekkelijk geringe vermeerdering van onderwijskosten te ontgaan (we kunnen toch de kosten van al de noodige maatregelen zeker niet hooger schatten dan eenige tienduizenden 's jaars); tal van jongelui te noodzaken, zooveel meer geld en tijd aan hun studie te besteden. Dit zou zeker, hoewel zuinig schijnend, een maatschappelijk uitermate verkwistende maatregel blijken te zijn, welke invoering niet mag worden bevorderd. En onze commissie kan dan ook niet aannemen, dat het op den duur moeilijk zal vallen, om de noodzakelijkheid van de bedoelde door ons en anderen aanbevolen verbeteringen ter plaatse, waar het noodig zal zijn, aannemelijk te maken. En ofschoon wij gaarne toegeven, dat aanvankelijk het schijnbare financieele bezwaar ons waarschijnlijk wel eens zal worden tegemoetgevoerd, achten wij het ten zeerste onlogisch, om van eene actie in de hier voorgestane richting al vooraf af te zien, alleen om mogelijk aan te voeren bezwaren uit den weg te gaan, van welke ongegrondheid wij zoo stellig overtuigd zijn.

Eén bezwaar zou er aan het willen invoeren der gevraagde practica zijn verbonden, dat met de boven besprokene niet op één lijn te stellen is en derhalve afzonderlijk bespreking vereischt. De zeer geachte docent in anatomie aan de Utrechtsche Universiteit, wiens belangstelling voor de tandheekkunde en voor de tandheekkundige studenten meermalen is gebleken, Prof. Van den Broek, heeft ons meegedeeld, dat ook het materiaal ontbreekt, om den tandheekkundigen studenten praktische oefeningen in de anatomie te geven. Voor een geheelen wintercursus is voor alle medische studenten slechts zeer weinig materiaal beschikbaar. En het groote aantal tandheekkundige studenten zou hier dus niet voldoende materiaal vinden, en dit te minder, omdat voor deze laatsten zooveel mogelijk prepareeroefeningen aan het hoofd zouden worden gevraagd. Inderdaad schijnt dit beletsel groot. Maar er zou misschien een oplossing te vinden zijn door, aannemende, dat dit gebrek aan materiaal

aan eenige andere Nederlandsche Universiteit niet zoo groot is als te Utrecht (ook aan de Duitsche universiteiten, waar de tandheelkundige studenten wel dit practicum volgen, kent men het, volgens onze inlichtingen niet) voor de tandheelkundige studenten gedurende de Kerst- en de Paaschvacantie speciale cursussen te organiseeren aan een ander anatomisch laboratorium. Hoe de oplossing van deze moeilijkheid ook mag worden gevonden, wij achten den eisch van praktische oefeningen in anatomie zoo gewichtig, dat hij in geen enkel plan van reorganisatie van het tandheelkundig onderwijs mag ontbreken.

Bij het beramen eener reorganisatie van dit onderwijs achten wij het voorts noodzakelijk, dat speciaal gedurende de eerste studiejaren, meer dan tot nu toe, het vormen van een voldoende theoretische, wetenschappelijke basis voorop sta. Het denken der studenten moet niet onmiddellijk, als zij de middelbare school hebben verlaten, uitsluitend of voornamelijk op het verkrijgen van vakbekwaamheden zijn gericht. Maar die eerste universiteitsjaren moeten ook voor de vorming der tandheelkundige studenten het resultaat hebben, dat hun naast de vereischte kennis der propaedeutische vakken, gewendheid aan en vooral liefde tot wetenschappelijk denken wordt bijgebracht.

Het is dus niet slechts het kwantum van wetenschappen, hetwelk wij bij de tandheelkundige opleiding van tegenwoordig onvoldoende achten. Maar wij hebben ook ernstige bezwaren tegen de verhouding ten opzichte van elkander van de zuiver technische vakken eenerzijds en de meer wetenschappelijke anderzijds in de waardeering van het gros der jonge tandheelkundige studenten. In 't algemeen nemen de eerste voor hen eene betrekkelijk te belangrijke, de andere eene te ondergeschikte plaats in. Deze onjuiste waardeering wordt bevorderd door het aantal der lessen, hetwelk in de eerste beide studiejaren aan de eene en aan de andere groep der vakken wordt besteed. Maar vooral ook door de inrichting der beide gedeelten van het theoretische examen en der tentamina in de technische vakken, zooals die tegenwoordig geregeld zijn. De eischen voor de medisch-propaedeutische vakken worden over 't algemeen te laag gehouden en 't niet-voldoen in een of meer dezer vakken bij het examen heeft meestal betrekkelijk weinig ernstige gevolgen voor den studieduur. Terwijl het niet-voldoen aan de eischen in de technisch-tandheelkundige vakken (phantoom-oefeningen in de conserveerende en prothetische tandheelkunde en de orthodontie) in den regel een geheel studiejaar kost. (Dit houdt verband met de inrichting der cursussen in deze praktische vakken, waartoe de toelating midden

in een studiejaar waarschijnlijk groote bezwaren medebrengt).

Wil men in dezen toestand verbetering brengen, dan moet ten eerste het zwaartepunt van de studie der eerste twee (propaedeutische) jaren meer worden verlegd naar het wetenschappelijk deel, doordat hieraan een belangrijker deel van den beschikbaren tijd wordt gewijd. En voorts moeten de exameneischen in de bedoelde vakken worden verzwaaard, in verhouding tot den omvang der te doceeren stof.

Het kan niet de taak onzer commissie zijn, om gedetailleerd aan te geven, tot hoever de kennis dezer wetenschappen bij de tandheelkundige studenten zich zal moeten uitstrekken. Wij hebben echter getracht, ons inzicht hieromtrent tot uitdrukking te brengen in de tabel van lesuren, welke als bijlage I aan dit rapport is toegevoegd, en waarin vele der medisch-propaedeutische vakken met een aanzienlijk grooter cijfer voorkomen dan tegenwoordig daaraan wordt besteed. En wij meenen hier wel als onze overtuiging te mogen uitspreken, dat de in de wet genoemde *beginselen* van de anatomie, *beginselen* van de histologie en *beginselen* van de physiologie (zie Art. 9, pag. 168), in de daaraan tot nu toe gegeven interpretatie, ten eenenmaal onvoldoende moeten worden geacht, om de studie der tandheelkunde de wetenschappelijke basis te verschaffen, waaraan zij in dezen tijd behoefte en waarop zij recht heeft.

De wetgever zal dus de in art. 9 onder a., c. en d. van het eerste deel genoemde vakken met een andere terminologie dienen te omschrijven.

Al wordt het lesrooster gedurende deze eerste jaren met propaedeutische practica in conserveerende en prothetische tandheelkunde (*materia technica*) aangevuld, toch moet de examenstudie in deze jaren alleen de wetenschappelijke vakken betreffen. Dat bij een dusdanige regeling de eerstgenoemde vakken te veel door de studenten zouden worden verwaarloosd, (zooals meermalen met vakken, welke geen examenvakken zijn, geschiedt) behoeft niet te worden gevreesd, wanneer (zooals ook nu het geval is) van de studenten het afleveren van voorgeschreven phantoomwerk tot een bepaald kwantum geëischt blijft, alvorens zij tot behandeling van patiënten worden toegelaten.

In verband hiermede achten wij het gewenscht, dat het tegenwoordige „theoretisch tandheelkundig examen”, (tweede deel) genoemd in art. 9 van de wet van 25 Dec. 1878 (28 April 1913) worde ontlast van *f*: het verrichten van tandheelkundige behandelingen op het phantoom.

Of het gewenscht is, om na dit theoretisch tandheelkundig

examen het practisch tandheelkundig examen in één deel te laten afleggen, dan wel het verrichten van tandheelkundige behandelingen op het phantoom, al of niet gecombineerd met andere vakken, in een afzonderlijk examen zal worden ondergebracht (practisch tandh. ex. eerste gedeelte), waarop dan tot beëindiging der studie een practisch tandh. ex. tweede gedeelte zou moeten volgen, is meer eene vraag van onderwijs-techniek dan van beginsel. De beantwoording ervan zal pas kunnen worden gegeven, wanneer de in dit hoofdstuk ontwikkelde denkbeelden in een wetsontwerp en in eene daadwerkelijk gereorganiseerde inrichting en indeeling van het onderwijs in de tandheelkunde hunne toepassing zullen vinden.

* * *

Schema van de gereorganiseerde tandheelkundige opleiding.

Nadat wij principieel ons advies in de laatst besproken richting hadden vastgesteld, hebben wij ons tot taak gesteld, de mogelijkheid na te gaan, op welke wijze de regeling van het tandheelkundig onderwijs met inachtneming van onze wenschen in een positief schema zou kunnen worden belichaamd. Van de onderzoekingen, welke wij daaromtrent verrichtten meenen wij het voornaamste hieronder te moeten weergeven, waarbij we alsnog melding zullen hebben te maken van eenige, o.i. gewenschte, regelingen, welke bij eene toekomstige reorganisatie van het onderwijs met vrucht in overweging zouden kunnen worden genomen; voor zoover deze regelingen niet reeds in de vorige hoofdstukken zijn ter sprake gebracht. We brengen dit schema, al beseffen wij volkomen, dat bestaande toestanden en praktische locale moeilijkheden eene verwerkelijking van sommige details dezer wenschen wel bezwaarlijk kunnen maken of zelfs ongewenscht doen achten. Uit den aard der zaak zal het oordeel van de menschen uit de practijk van het onderwijs, d.z. de docenten, in deze beslissend moeten zijn. Het te bespreken schema met de richtlijnen, welke ons soms geleid hebben tot het vaststellen van den omvang, tot welken of de studieperiode, in welke bepaalde vakken behooren te worden gedoceerd, mag dan ook niet worden beschouwd, als uit te maken een onafwijsbaar deel van het onderwijs-program der Mij., waaromtrent wij U hebben te rapporteeren. Wij geven een en ander slechts als leiding bij de overweging, of en op welke wijze de reorganisatie, welke wij voorstaan, practisch ware te verwezenlijken.

Hoezeer, naar in het vorige hoofdstuk betoogd is, gedurende de eerste studie jaren, de vorming van een wetenschappelijke

basis voorop moet staan, brengt toch de aard van het toekomstige beroep mede, dat reeds spoedig na den aanvang der studie aan „manual training” aandacht worde geschonken. Men is ook in het buitenland meermalen tot de ervaring gekomen, dat het beter is, dit punt niet te verwaarloozen. Ten einde echter den tijd, hieraan te besteden, zooveel mogelijk vruchten te doen dragen, dient deze „manual training” onmiddellijk dienstbaar te worden gemaakt aan bewerkingen, welke inderdaad later in de practijk vereischt worden. Hieraan zal ook nog het voordeel verbonden zijn, dat de studenten voor deze oefeningen voldoende belangstelling toonen.

Het tijdstip, waarop sommige vakken tegenwoordig worden gedoceerd, worde verplaatst; zoo worde chirurgie liever niet reeds (gelijk thans) in het eerste jaar gegeven; eveneens mogen algemeene pathologie en pharmacologie liever naar een lateren tijd dan het eerste jaar worden verschoven.

Van verschillende wetenschappelijke vakken, in de eerste jaren gedoceerd, worde de studie na het afleggen van de theoretische examens niet onmiddellijk geheel afgebroken. Juist aan de hand van de practijk, waarmede de student nu kennis maakt, moet het nut en de noodzakelijkheid van bekendheid met de „theoretische” vakken hem worden bijgebracht. Zoo dienen de lessen in de geneesmiddelleer in dezen tijd te worden vervolgd, maar dan speciaal betreffende die geneesmiddelen, waarmede de student nu dagelijks omgaat; zoo moeten microscopische onderzoekingen betreffende de pathologie der tanden, dus van onder behandeling zijnde gevallen, juist in dezen tijd worden voortgezet.

Verschillende practische cursussen (zoals in anatomie, bacteriologie, specieele pathologie) hebben wij ons tot een betrekkelijk korten tijd achter elkaar geconcentreerd gedacht. Daarbij uitgaande van de gedachte, dat op deze wijze een practische cursus beter resultaten zal hebben dan wanneer hij over langen tijd wordt uitgestrekt.

De propaedeutische practische oefeningen in de prothese, waaronder wij hier tevens metallurgie en materia technica begrijpen, kunnen o.i. zonder groot bezwaar worden beperkt, en behooren, zoals gezegd, *althans in de eerste studiejaren* niet eene zóó voorname plaats in te nemen, als tegenwoordig het geval is.

Voor practische oefeningen in de diagnostiek van tandziekten etc. en in de tandextractie dient o.i. meer tijd dan tot nu toe te worden afgezonderd.

Wij stellen ons voor, dat zooveel mogelijk van de practica der „hulpwetenschappen”, vooral voor de laatste jaren, in het gebouw van het Tandheelkundig Instituut worden gegeven. Zoo zouden zonder groote bezwaren de pathologische anatomie en bacteriologie daar kunnen worden ondergebracht. Eveneens het practicum in specieele histologie. Dit heeft het voordeel, dat bij de behandeling van patiënten zooveel mogelijk profijt kan worden getrokken uit het wetenschappelijk onderzoek. — Wij meenen te mogen constateeren, dat in de laatste jaren de tegenwoordige docenten, voor zoover aan het Instituut werkzaam, hun onderwijs reeds in deze richting leiden.

Verschillende vakken zijn hier niet met name genoemd, omdat de tegenwoordige regeling ervan niet tot het maken van eenige bijzondere opmerking aanleiding gaf. Zij worden natuurlijk wel teruggevonden in het schema (Bijlagen 1 en 2).

Met deze verschillende wenschen van meer of minder groot belang rekening houdende, hebben wij getracht, alle theoretische en praktische lessen, waarover in den loop van dit rapport is gesproken, tot een voldoende aantal totaaluren en in eene geschikte volgorde in te deelen. En wij zijn daarbij tot de conclusie gekomen, dat het noodzakelijk is, voor de toekomst de geheele tandheelkundige studie in te richten op vijf cursusjaren (tegenwoordig vier jaren). Het zal dan, bij de omvangrijkheid der stof, nog noodig zijn, dat de geheele werkdag nuttig wordt besteed, en dat het onderwijs in de verschillende vakken (vooral met het oog op verschillende uit elkaar gelegen collegezalen en laboratoria) zonder verlies op de meest doeltreffende wijze in elkaar sluit, zoodat voor alle studiejaren vijf dagen per week op $6\frac{1}{2}$ uur elk (van 9—12 en van $1\frac{1}{2}$ —5 uur) en de Zaterdag op 4 uren (van 9—1) zijn berekend. Dit is eenigszins meer, dan op het oogenblik wordt gegeven. Het werkjaar met aftrek van vacaties schatten wij, naar den tegenwoordigen toestand, op 36 weken. Dit is, rekening houdende met Nederlandsche toestanden voor hooger onderwijs in het algemeen, wel niet voor uitbreiding vatbaar. Alleen zou dit misschien voor de laatste studie jaren meer dan tegenwoordig het geval is, nog met vrucht kunnen worden aangevuld door vacantie cursussen in de praktische vakken, zooals ook in vroegere jaren bij de tandheelkundige studie hier te lande te doen gebruikelijk was. Met den tijd, welke door deze vacantie cursussen eventueel nog zou worden gewonnen, hebben wij echter in het schema volgens Bijlage 2 geen rekening gehouden.

Nu herhalen wij hier duidelijkheidshalve nog eens, dat de cijfers

voor de verschillende vakken, zooals in Bijlagen 1 en 2 weergegeven, voor vele variaties vatbaar zijn. Ze worden hier slechts gegeven als schema, hetwelk een praktische beoordeeling en vergelijking toelaat en een grondslag kan verschaffen tot het opmaken van een latere definitieve indeeling.

* * *

De par. 22—25 van het Acad. Statuut van geen practisch nut geacht.

Hebben wij in al het voorgaande in den breede betoogd, dat en op welke wijze inderdaad eene aan rechtmatige eischen voldoende verbetering van het tandheekkundig onderwijs te verkrijgen is met eenige wijziging van de wet van 1913, wij hebben ten slotte nog na te gaan, of daarnaast moet worden bevorderd, dat de faculteiten gebruik maken van de hun bij par. 23 van het Acad. Statuut toegekende bevoegdheid tot het instellen van een doctoraal examen voor tandartsen.

Uit onze in de voorafgaande hoofdstukken gegeven beschouwingen valt gemakkelijk te concluderen, dat naar onze meening bij de in deze par. 22—25 geprojecteerde tandartsstudie al zeer weinig rekening is gehouden met eene logische uitwerking van de denkbeelden, welke bij de conceptie ook van die par. ongetwijfeld hebben voorgezetten. Wij mogen dan ook nimmer verwachten, dat, zelfs al zou ze als facultatieve maatregel worden ingevoerd, een eenigszins belangrijk aantal studenten dien weg zouden verkiezen. Daarvoor zou hij te lang en te kostbaar zijn en slechts een niet-evenredig nut afwerpen. Wij geven gaarne toe, dat enkele studenten dezen langeren weg zouden verkiezen, omdat hij hun meer wetenschappelijk zou lijken en schijnbaar meer aan de algemeene geneeskundige studie zou aansluiten. En er zou geen enkele reden zijn, om hun hiertoe de mogelijkheid te onthouden, wanneer het invoeren van den maatregel niet het instellen van afzonderlijke cursussen en regelingen vereischte, zoowel voor verschillende van de medische als van de zuiver tandheekkundige vakken. Dit nu zou een luxueuse maatregel zijn, welke ongetwijfeld niet in de bedoeling heeft gelegen bij de wijziging van het Acad. Statuut in 1921. Tot het bevorderen van de invoering van dezen maatregel (dien wij, op zichzelf als facultatieve regeling, onschuldig zouden achten) voelen wij ons niet gerechtigd. Zij zou geen algemeen belang dienen en daarenboven belemmert het niet-invoeren niet wezenlijk de wetenschappelijke aspiraties van die enkelingen, die geneigd zouden

zijn, dezen studiegang te kiezen. Immers kunnen dezen, in plaats van het „doctoraal examen voor tandartsen” het gewone doctoraal examen in de geneeskunde afleggen en daarna, desgewenscht, (wanneer zij niet verkiezen, eerst de arts-studie te voleindigen en daardoor alle rechten te verkrijgen welke het artsdiploma verschafft), in de studie der tandheelkunde overgaan, met de mogelijkheid om te promoveeren in de geneeskunde.

Het kan derhalve niet op onzen weg zijn gelegen, om het invoeren van een dusdanigen maatregel te bevorderen, welke als verplicht niet doelmatig moet worden geacht, en als facultatief, zeer kostbaar, voor niemand noodzakelijk en zeker niet van voldoende algemeen belang, dat hij in aanmerking mag komen, zoolang op dit gebied nog zooveel wenschen dringend om bevreeding roepen.

* * *

Conclusie.

Resumeerende is dus onze conclusie: de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde bevordere zoo krachtig mogelijk het tot stand komen van de in dit rapport bepleite verbeteringen en wijzigingen in het tandheelkundig onderwijs, waardoor het mogelijk zal zijn, om met eenige verandering van de wet van 1913, met betrekkelijk geringe opoffering van geld en tijd, een corps tandartsen op te leiden, volkomen in staat, om hunne maatschappelijke taak te vervullen, en op wie de Utrechtsche Hoogeschool trotsch zal mogen zijn.

De commissie:

A. L. J. C. VAN HASSELT, *voorzitter.*
 W. L. VAN ANDEL.
 H. DE GROOT.
 J. M. KLINKHAMER.
 H. VAN DER MOLEN.
 A. VAN NIEUWENHOVEN HELBACH.
 CH. F. L. NORD.
 J. SANDERS Ezn.
 J. W. SWITTERS.
 Mr. G. H. E. NORD THOMSON, *secretaris.*

Februari 1926.

BIJLAGE I.

Tabel, aangevende de verschillende studievakken met het daaraan te besteden aantal lesuren, zoowel gedurende elk jaar als gedurende den geheelen cursus. In kolom 7 ter vergelijking het totaal aantal uren voor elk vak, naar den tegenwoordigen toestand (het studiejaar 1924-'25 ¹⁾) uit de bekende gegevens samengesteld.

De geheele cursus berekend op vijf studie jaren.

	1e jaar	2e jaar	3e jaar	4e jaar	5e jaar	Totaal	Totaal bij bestaan- den toestand.
Physische chemie, college . . .	54					54	—
Biologie college	72					72	—
„ practicum	72					72	—
Anatomie college	90	108				198	48
„ practicum	72	72				144	—
Histologie college	72	36				108	36
„ practicum	108	90				198	—
Physiologie college	108	54				162	36
„ practicum	108					108	—
Bacteriologie en Serologie college	36	18				54	18
„ practicum		36				36	—
Anatomie der tanden-college . .	24					24	12
„ „ „ practicum en responsie	36					36	90
Orthodontie (incl. Ontwikkelings- leer	72	36	36	36	36	216	180
Prothet. tandheelk. (incl. Metal- lurgie, Materia technica) practi- cum	378		396	288	396	1458	1770
Algem. pathologie-college		72	36			108	108
Algem. chirurgie-college		72				72	72
Chirurgische polikliniek (operatie- leer				36		36	—
Pharmacologie-college		72	36	12		120	36
Pathol. anatomie-practicum . . .			36			36	—
Histologie der tanden-college . .		36				36	24
„ „ „ -practicum		72				72	—
Pathologie „ „ -college		36				36	36
Orthodontie-practicum		72	90	90	90	342	396
Conserveerende tandheelk. col- lege		36	36	36	36	144	108
Conserveerende tandheelk.-practi- cum		324	360	360	360	1404	1284

¹⁾ Ter vergelijking was de toestand van het jaar 1925/26 niet geschikt, omdat deze, door een vacature in een lectoraat voor eenige vakken, geen normaal beeld zou geven.

BIJLAGE I (Vervolg).

	1e jaar	2e jaar	3e jaar	4e jaar	5e jaar	Totaal	Totaal bij bestaan- den toestand.
Diagnostiek tandziekten-college .		36	36	36		108	108
Prothetische tandheelk. (incl. Ma- teria technica)-college		36	72	72	72	252	144
Mondhygiene-practicum			54	36	36	126	—
Specieele chirurgie(kaakfracturen) -college				36	36	72	36
Specieele chirurgie (bijwonen kaakoperaties)				36	36	72	36
Pathologie der tanden-practicum			36	36	36	108	—
Diagnostiek tandziekten en ex- tractie-practicum			90	90	90	270	36
Huid- en geslachtsziekten (demon- stratie)					36	36	—
Voedingsleer-college				18		18	—
Algem. Hygiëne-college				36		36	—
Radiografie-college en practicum				36	36	72	—
Beroepsethica					18	18	—
Geschiedenis der tandheelk. . . .				18		18	—
	1302	1314	1314	1308	1314	6552	4614

BIJLAGE II.

De verschillende studievakken met het daaraan te besteden aantal lesuren, opgesteld naar elk jaar van den vijfjarigen cursus.

Het aantal weken per studiejaar wordt gesteld op 36, het aantal uren per week op 36½.

Diensvolgens heeft elk studiejaar 1314 beschikbare studieuuren; de geheele cursus heeft 6570 uren.

Eerste jaar.

Physische chemie, college	54
Biologie college	72
„ practicum	72
Anatomie college	90
„ practicum	72
Histologie college	72
„ practicum	108
Physiologie college	108
„ practicum	108
Bacteriologie en serologie college	36
Anatomie der tanden-college . .	24
„ „ „ -practicum	
en responsie	36
Orthodontie (incl. Ontwikkelings- leer) college	72
Prothetische tandheelk. (incl. Me- tallurgie, Materia technica) practicum	378
	<hr/>
	1302

Derde jaar.

Algemeene Pathologie-college . .	36
Pharmacologie-college	36
Pathologische anatomie-practi- cum	36
Orthodontie (incl. Ontwikkelings- leer)-college	36
Orthodontie practicum	90
Prothetische tandheelk.-college .	72
„ „ -practicum	396
Conserveerende tandheelk.-col- lege	36
Conserveerende tandheelk. prac- ticum	360
Diagnostiek tandziekten-college .	36
„ „ en extrac- tie-practicum	90
Mondhygiene-practicum	54
Pathologie der tanden-practicum	36
	<hr/>
	1314

Tweede jaar.

Anatomie college	108
„ practicum	72
Histologie college	36
„ practicum	90
Physiologie college	54
Bacteriologie en serologie college	18
„ practicum	36
Orthodontie (incl. Ontwikkelings- leer) college	36
Algem. pathologie-college	72
Algem. chirurgie-college	72
Pharmacologie-college	72
Histologie der tanden-college .	36
„ „ „ -practicum	72
Pathologie „ „ -college .	36
Orthodontie-practicum	72
Conserveerende tandh. college .	36
„ „ -practicum	324
Diagnostiek tandziekten-college .	36
Prothetische tandheelk. (incl. Ma- teria technica)-college	36
	<hr/>
	1314

Vierde jaar.

Pharmacologie-college	12
Chirurgische Polikliniek (operatie- leer)	36
Orthodontie-college	36
„ -practicum	90
Prothetische tandheelk.-college .	72
„ „ -practicum	288
Conserveerende tandheelk.-col- lege	36
Conserveerende tandheelk.-prac- ticum	360
Diagnostiek tandziekten-college	36
Diagnostiek tandziekten en ex- tractie-practicum	90
Mondhygiene-practicum	36
Pathologie der tanden-practicum	36
Specieele chirurgie (kaakfracturen) college	36
Specieele chirurgie (bijwonen kaakoperaties)	36
Voedingsleer-college	18
Algem. hygiene-college	36
Radiografie-college en practicum	36
Geschiedenis der tandheelk. . .	18
	<hr/>
	1308

BIJLAGE II (Vervolg).

Vijfde jaar.

Orthodontie-college	36
„ -practicum	90
Prothetische tandheelk.-college	72
„ „ -practicum	396
Conserveerende tandheelk.-college	36
Conserveerende tandheelk.-practicum	360
Diagnostiek tandziekten en extractie-practicum	90
Mondhygiene-practicum	36
Pathologie der tanden-practicum	36
Specieele chirurgie(kaakfracturen) college	36
Specieele chirurgie (bijwonen kaakoperaties)	36
Huid- en geslachtsziekten (demonstratie)	36
Radiografie-college en practicum	36
Beroepsethica.	18

CONVOCATIE VOOR DE BUITENGEWONE ALGEMEENE VERGADERING

welke gehouden zal worden op Zaterdag 20 Maart en zoo noodig Zondag 21 Maart 1926 te Utrecht in Café Central (Jaarbeursgebouw). Aanvang der vergadering Zaterdag 20 Maart des avonds te 8 uur.

Agenda:

1. Behandeling van het eindrapport der onderwijscommissie (zie pag. 165).
2. Verkiezing van een secretaris uit de voordracht van het hoofdbestuur, bestaande uit de heeren B. R. Bakker en J. A. Salomons.
3. Voorstel van het hoofdbestuur, — naar aanleiding van ingekomen verzoeken van verschillende verzekeringsmaatschappijen — om *niet* mede te werken tot het verstrekken van tandheelkundige hulp, bij wijze van verzekering, tenzij aan minvermogenden. (Ziekenfondsleden).

Toelichting.

Zooals reeds op de laatste algemeene vergadering is medegedeeld, zijn met verschillende verzekeringmaatschappijen besprekingen gehouden over de mogelijkheid van het verstrekken van tandheelkundige hulp, bij wijze van verzekering, aan den zoogenaamden middenstand.

Hierbij zijn verschillende vormen ter sprake gebracht, waaronder de Ned. Mij. tot bevordering der Tandheelkunde hare medewerking zou kunnen verlenen en in het algemeen hebben wij de verzekeringmaatschappijen bereid gevonden om zooveel mogelijk aan door ons geopperde bezwaren tegemoet te komen.

Het hoofdbestuur heeft de kwestie belangrijk genoeg geacht om al deze voorstellen ampel te onderzoeken en te overwegen; het is echter moeten komen tot een afwijzend advies.

Al de voorgestelde regelingen zouden bij de uitvoering zooveel bezwaren medebrengen en zooveel aanleiding kunnen geven tot het doen ontstaan van ongewenschte verhoudingen tusschen de behande-

lende tandartsen en de verzekerden, dat wij in het algemeen de belangen van geen dezer beide groepen door een dergelijke verzekering gediend achten, hoezeer men ook bij oppervlakkige beschouwing daarover anders zou kunnen denken.

Waar bovendien het patiëntenmateriaal, waarvan hier sprake is, een zeer belangrijk contingent vormt van verreweg de meeste tandheelkundige praktijken, zou, wanneer het systeem werkelijk ingang zou vinden, de zuiver particuliere praktijk dermate worden besnoeid, dat wij dit ongewenscht moeten achten.

Ter vergadering zal een en ander nader uitvoerig worden toegelicht.

4. Voorstel van het hoofdbestuur:
 - a. tot het, samen met de Nederlandsche Tandtechnische Vereniging, oprichten van een vereeniging, die de opleiding van tandtechnici zal behartigen;
 - b. tot het verleenen van volmacht aan het hoofdbestuur om alle daartoe noodige stappen te doen.
5. Mededeelingen inzake de uitvoering van de wet van 29 Juni 1925, regelende het verleenen van de bevoegdheid tot het uitoefenen der volledige tandprothese aan tandtechnici van vóór 1913.
6. Rondvraag.

*De secretaris der Ned. Maatschij. tot
bevordering der Tandheelkunde,
H. G. PITSCH.*

WIJZIGINGEN—HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Aan de leden worden hierbij ter kennis gebracht, de wijzigingen in het huishoudelijk reglement, aangenomen in de jaarvergadering van 1925, van welke wijzigingen een nadere redactie aan het hoofdbestuur werd overgelaten.

Art. 4 verhuist van hoofdstuk I naar hoofdstuk II en wordt als onder aangegeven gelezen.

HOOFDSTUK II.

VAN DOEL EN WERKING.

ART. 4.

Om haar doel te bereiken (art. 2 der Statuten) wijdt de Maatschappij hare zorgen aan:

- 1e. de belangen der tandheekkundigen en van den tandheekkundigen stand.
- 2e. de tandheekkundige opleiding.
- 3e. de propaganda voor mondhygiëne.
- 4e. de bestrijding van de onbevoegde uitoefening der tandheekkunde.

ART. 5.

Daartoe wendt de Maatschappij o.a. de volgende middelen aan:

- 1e. het uitoefenen van intercollegiaal toezicht en rechtspraak.
- 2e. het verleenen van steun aan hiervoor in aanmerking komende collega's.
- 3e. het opstellen van een onderwijsprogramma en het streven naar de verwezenlijking der hierin uitgedrukte wenschen.
- 4e. het bevorderen eener behoorlijke tandheekkundige verzorging van schoolkinderen, ziekenfondsleden, verpleegden en personeel van ziekenhuizen en andere inrichtingen van maatschappelijke zorg, het personeel van leger en vloot, benevens van die groepen van personen in de samenleving, welke tandheekkundige verzorging in de particuliere praktijk niet uitvoerbaar is.

- 5e. het bevorderen van wetenschappelijke onderzoekingen, ten bate van sociaal-tandheelkundige belangen.
- 6e. het bevorderen eener goede wetgeving betreffende de bevoegdheid tot het uitoefenen der tandheekunde en der juiste uitvoering van de daaromtrent bestaande wettelijke bepalingen.

ART. 31.

Voorzitter en penningmeester van de Maatschappij worden gekozen door de Algemeene Vergadering uit een voordracht, bevattende de namen van hen, die door de afdelingen voor die functie zijn genoemd.

Elke afdeling is verplicht voor ieder dier functies minstens twee leden der Maatschappij op te geven.

De lijst van namen wordt tegelijk met de agenda voor de Algemeene Vergadering verzonden.

De secretaris wordt benoemd door de Algemeene Vergadering op voordracht van het hoofdbestuur, welke voordracht minstens twee namen zal bevatten.

ART. 48.

Aan den hoofdbestuurder-secretaris wordt een jaarlijksche toelage van ten hoogste f 3500.— toegekend.

ART. 52.

Tot bestudeering van en adviseering omtrent bepaalde onderwerpen of om op andere wijze het hoofdbestuur in zijn taak te ondersteunen kunnen door de Algemeene Vergadering of door het hoofdbestuur of in bijzondere gevallen door den voorzitter, commissies worden benoemd.

Deze kunnen of een permanent karakter dragen, dan wel als commissie ad hoc worden ingesteld.

ART. 53.

De leden van de permanente commissies worden voor den tijd van twee jaren door de Algemeene Vergadering of door het hoofdbestuur benoemd.

Voorzitter en secretaris van het hoofdbestuur worden voor alle

vergaderingen der permanente commissies geconvoceerd en hebben, indien tegenwoordig, een adviseerende stem.

ART. 54. (het bestaande art. 53)

Aan commissies wordt het benodigde crediet ter voorziening in de onkosten van haar arbeid verleend.

ART. 55. (het bestaande art. 54)

De commissies brengen jaarlijks ten minste acht weken vóór de Algemeene Vergadering van de door haar verrichte werkzaamheden verslag uit aan het hoofdbestuur.

Van de notulen van commissie-vergaderingen zenden de secretarissen der commissies een afschrift aan den secretaris van het hoofdbestuur.

VAN DE PERMANENTE COMMISSIES.

ART. 56.

De onderwerpen en belangen, welke vallen onder art. 5 sub 3, worden opgedragen aan de „Onderwijs- en examen-commissie” (O & E-Commissie).

Die, welke vallen onder art. 5 sub 6, worden opgedragen aan de „Commissie tot bestrijding van de onbevoegde uitoefening der tandheelkunde” (Commissie B. O. U. T.).

ART. 57.

De onderwerpen en belangen, welke vallen onder art. 4 sub 3, en art. 5 sub 4 en 5, worden opgedragen aan de „Commissie voor de tandheelkundige volksbelangen” (C. T. V.).

Deze is samengesteld uit een aantal rapporteurs, waarvan aan ieder een onderdeel van de taak der commissie ter bestudeering is opgedragen.

Het hoofdbestuur benoemt den voorzitter dezer commissie bij voorkeur uit zijn midden en voegt haar een secretaris toe.

ART. 58.

De verschillende commissies regelen hare huishoudelijke inrichting en werkwijze bij afzonderlijke commissie-reglementen. Deze behoeven de goedkeuring van het hoofdbestuur.
